

Van: [redacted] <[redacted]@edam-volendam.nl>

Verzonden: 19-05-2026 15:00

Aan: [redacted] <[redacted]@edam-volendam.nl>

Onderwerp: FW: Intakevragen+Erfgoed+Deal+(2025)_Sbos2 (002)

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Beleidsmedewerker Ruimtelijke kwaliteit

Van: [redacted] <[redacted]@edam-volendam.nl>

Verzonden: woensdag 9 april 2025 14:52

Aan: [redacted] <[redacted]@debreek.com>

CC: [redacted] <[redacted]@edam-volendam.nl>; [redacted] <[redacted]@edam-volendam.nl>

Onderwerp: Intakevragen+Erfgoed+Deal+(2025)_Sbos2 (002)

Hi [redacted],

Wil je de begroting richten op de verduurzaming van het erfgoed (de molen en landschap)?

Ik zie graag de aangepaste versie tegemoet.

Groet

[redacted]

LET OP! De ingevulde intakevragen dienen **uiterlijk 11 april 2025** aangeleverd te worden via erfgoeddeal@cultureelerfgoed.nl om in aanmerking te komen voor adviesgesprekken en verdere begeleiding vanuit het Programmabureau Erfgoed Deal.

Contactgegevens
Naam: [REDACTED] Organisatie/functie: programmamanager Waterfront Mailadres: [REDACTED]@edam-volendam.nl Telefoonnummer: 06-[REDACTED]
Werktitel project
Van Laagste Punt in Noord-Holland naar Hoogtepunt in de Regio
Beoogde financiële bijdrage die wordt aangevraagd bij de Erfgoed Deal Dit gaat om een schatting, de cofinanciering voor Erfgoed Deals ligt grofweg tussen de €500.000 en €1.000.000
?

Het Programmabureau van de Erfgoed Deal vraagt u om onderstaande vragen beknopt in te vullen. Op basis daarvan kunnen we een inschatting maken of uw project/voorstel aansluit bij de doelen en ambities van de Erfgoed Deal en voldoende potentie heeft om een goede aanvraag te worden.

Geef in enkele zinnen een korte samenvatting van het project.
In de Etersheimer Braakpolder, het diepste punt van Noord-Holland, werkt de gemeente Edam-Volendam in samenwerking met bewoners en maatschappelijke organisaties aan een erfgoedgedreven leer- en ontmoetingsplek die de grote transitie van onze tijd tastbaar en beleefbaar maakt. We zetten hiermee de identiteit van een gebied en haar erfgoed in voor energietransitie en waterbeheersing. Dit doen wij op een manier die des polders is; Vanuit gelijkwaardigheid en bevologenheid met het cultureel erfgoed realiseren gemeente, ondernemers, inwoners en andere overheden de ambities die we gezamenlijk hebben met cultureel erfgoed en energietransitie. We zijn hiermee een voorbeeld voor andere polders waarbij de poldermolens nu elektrisch worden aangedreven. Dit is een aanvulling op het bestaande portfolio van de erfgoeddeal.

Dit project maakt deel uit van het gemeentelijke Waterfront-programma, dat is ingebed in de Omgevingsvisie "Samen zetten we koers!". Hier worden opgaven rondom water, energie, landbouw en landschap verbonden aan erfgoed, toerisme en recreatie. De gemeenteraad heeft met omgevingsvisie besloten om in een programma Waterfront de volgende doelen uit te werken: gebruik van het waterfront in balans, cultuur, identiteit en aanzicht van het waterfront te borgen en de deelgebieden in het waterfront te verbinden.

Centraal staat de herinzet van een monumentale maalvaardige poldermolen. Deze molen wordt ingezet voor waterbeheersing en als energiebron in het gebied de Etersheimerbraakpolder. Het project creëert draagvlak voor de energietransitie, versterkt de identiteit van het gebied, en biedt voorbeeldwerking voor andere landelijke regio's en poldermolens.

- De inzet van de poldermolen als vervanging van het elektrisch aangedreven gemaal heeft tot gevolg dat het binnendijkse gebied energieneutraal beter leefbaar en bruikbaar kan worden gebruikt.
- Door de molen opnieuw met windkracht te activeren zal een bijdrage worden geleverd aan de transitie economie en energie. Hierbij blijft het landschap herkenbaar.
- De herinzet van de met windkracht gedreven molen zal tot gevolg hebben dat de gevolgen van klimaatverandering kunnen worden opgevangen. Het geleiden van overtollig water in de Etersheimerbraakpolder zal bijdragen aan vermindering van wateroverlast en bodemdaling.
- Het historisch landschap (dijk, waterstructuren, braakpolder, weidelandschap) wordt educatief ontsloten via routes en tentoonstellingen.
- Het verdronken dorp en de Waterwolf als mythisch erfgoedverhaal verbindt verleden en toekomst in cultuurprogramma's (theater, serious game).

Geef aan welke ruimtelijke transitieopgave centraal staat en bij welke van de volgende hoofdthema's uw project het beste aansluit: Landbouw en natuur, Energie en economie, Wonen en mobiliteit en Water en bodem. Zie in bijlage 1 een tabel met hoofdthema's en prioritaire opgaven.

Het gaat om een integrale gebiedsopgave waarin alle 4 de hoofdthema's samenkomen, met als leidend thema:

Energie en Economie (primair)

Het project richt zich op de herinzet van een monumentale, maalvaardige poldermolen als energiebron en symbool in de energietransitie. Deze wordt verbonden aan een breder verduurzamingsplan voor het erf en haar gebouwen, met onder de ontwikkeling van een lokaal energiesysteem en een educatieve leeromgeving rondom energiebewustzijn.

De koppeling aan erfgoed maakt het een krachtig voorbeeld van hoe historische structuren toekomstgerichte transitieën versterken. Door cultuur, erfgoed en energie te verbinden met toerisme en recreatie ontstaat een aantrekkelijk en betekenisvol aanbod voor bewoners en bezoekers.

Het project draagt ook bij aan de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie door het aantrekken van cultuurontdekkers, met investeringen in publieksvoorzieningen, beleving, routes en een versterking van de recreatieve netwerken die bijdragen aan de regionale vrijetijdseconomie. Daarmee sluit het direct aan op prioritaire opgaven binnen het thema Energie en Economie, zoals netcongestie, duurzame mobiliteit, energieopwekking, maatschappelijke betrokkenheid bij de energietransitie en het versterken van de regionale economie.

Geef aan hoe erfgoed en/of archeologie bijdraagt aan deze ruimtelijke transitieopgave(n).

Het erfgoed in de Etersheimer Braakpolder – van de maalvaardige poldermolen tot het verdrongen dorp – is drager en betekenisgever van de ruimtelijke opgave. De historische strijd tegen het water is zichtbaar in sporen van de oude dijk, bemalingsstructuren en het verdrongen dorp en vormt het fundament voor het gesprek over hedendaagse transitieën. Door de monumentale molen opnieuw in te zetten voor waterbeheersing en als energiebron, ontstaat een brug tussen verleden en toekomst. Het erfgoed versterkt de identiteit van het gebied en maakt abstracte thema's zoals klimaatadaptatie, waterbeheersing en energietransitie concreet, invoelbaar en bespreekbaar voor een breed publiek.

Archeologische vondsten zoals de sarcofaag, in combinatie met de Expeditie Etersheim en het minimuseum, geven betekenis aan de bodem en maken geschiedenis beleefbaar in het landschap. Dit vormt de inhoudelijke kern van het educatieve en participatieve programma.

De locatie wordt doorontwikkeld tot een broedplaats voor participatie en

publieke dialoog — een soort “Pakhuis de Zwijger in de Polder” — waar het erfgoed letterlijk en figuurlijk de plek biedt om samen met burgers, boeren, beleidsmakers, kennisinstellingen en bezoekers te reflecteren op verleden, heden en toekomst. Zo fungeert erfgoed niet alleen als decor, maar als motor van maatschappelijke vernieuwing.

Wat zijn de meerkosten van het verbinden van erfgoed en/of archeologie aan deze transitieopgaven? Het gaat hier om het erfgoedinclusief maken van de opgave(n).

Het verbinden van erfgoed en archeologie aan de transitieopgave vraagt om maatwerk en extra investeringen ten opzichte van reguliere verduurzamings- of gebiedsontwikkelingsprojecten. De meerkosten zitten onder andere in het respectvol en functioneel integreren van het historische karakter (zoals de molenbiotoop), het behouden van cultuurhistorische zichtlijnen, de landschappelijke inpassing van nieuwe infrastructuur in relatie tot erfgoedelementen (zoals de parkeerplaats nabij de historische waterkering), en het ontwikkelen van publieksprogrammering die erfgoed inzet als katalysator voor bewustwording en participatie.

Zonder deze erfgoedcomponenten zouden veel van deze voorzieningen goedkoper of eenvoudiger te realiseren zijn, maar zou ook de maatschappelijke, educatieve en ruimtelijke meerwaarde van het project verloren gaan.

Totaal geraamde meerkosten erfgoedinclusieve aanpak: kort de posten benoemen

Deze investeringen zijn essentieel om de energietransitie en gebiedsontwikkeling betekenisvol te verbinden aan erfgoed, identiteit en participatie in het landschap.

Wat wordt er precies gedaan in het project? Gaat het om een 'schop in de grond', voorbereidingsfase of ontwerpogave?

Het project bevindt zich deels in de ontwerpfase en deels in de uitvoeringsfase, met meerdere onderdelen waarin zowel voorbereiding, ontwerp als fysieke realisatie plaatsvinden. Het gaat om:

Een fysieke ingreep ('schop in de grond') bij het plaatsen van het Molenenergiesysteem (MES), het creëren van een landschappelijk ingepaste parkeerplaats en eventueel nieuwbouw of verbouwing van het bezoekerscentrum.

Een ontwerpogave, o.a. voor de molenbiotoop en de integrale verduurzaming van het erf, de inrichting van het ontvangstgebied en de landschappelijke inpassing van recreatieve netwerken.

Commented [HD1]: Kloppen de fases?

Een voorbereidende en ontwikkelfase voor educatieve en participatieve onderdelen, zoals een serious game "Waterwolf", een verhalenplatform en de uitrol van het publieksprogramma.

(Verhalenplatform toegelicht: als onderdeel van het gemeentelijke programma Verborgene Verhalen, en de uitbouw van een verhalenplek: een combinatie van fysieke en digitale middelen zoals routes, QR-codes, tentoonstellingen en online bijdragen waarmee bewoners en bezoekers verhalen over water, erfgoed en de toekomst van het landschap kunnen ontdekken, delen en verdiepen. Er is al veel aanwezig. Wij breiden het aanbod verder uit.)

Daarnaast vormt het project een experimenteerruimte voor een vernieuwende samenwerkingsaanpak: overheid, waterschap, bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken hier op basis van gelijkwaardigheid samen aan het vormgeven van de ruimtelijke transitie. Daarmee wordt de poldercultuur van overleg en collectieve actie opnieuw tot leven gebracht – in lijn met de uitgangspunten van de gemeentelijke Omgevingsvisie "Samen zetten we koers!".

Kortom: het project kent een integrale aanpak met fysieke uitvoering, inhoudelijke programmering én bestuurlijke innovatie, waarbij ontwerp, bouw, participatie en samenwerking hand in hand gaan.

Zijn er gemeenten en provincies in beeld? Zij moeten namelijk de projecten officieel indienen, want cofinanciering loopt via het provinciefonds of het gemeentefonds.

Gemeente Edam-Volendam (indiener)
Provincie Noord-Holland
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK)

Is er zicht op medefinanciering vanuit gemeenten, provincies en/of waterschappen? En zo ja, welke? Er wordt gestreefd naar gezamenlijke financiering van de meerkosten om het project erfgoedinclusief te maken. De verdeelsleutel voor deze kosten is: 47,5% vanuit de Erfgoed Deal en 52,5% door de medeoverheid.

Gemeente Edam-Volendam: €300.000 via het Waterfront-programma, ingebed in de gemeentelijke Omgevingsvisie "Samen zetten we koers!"

Provincie Noord-Holland: bijdrage in voorbereiding, met duidelijke koppelkansen aan programma's op het gebied van mobiliteit, energietransitie en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed (bijv. via DUMAVA-regeling – ca. €500.000)

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK): in gesprek over inzet in natura (aanpassing infrastructuur voor bemaling), educatieve samenwerking met De Hollandsche Molen en eventuele cofinanciering bij aanleg van het Molenenergiesysteem, indien een rendabele businesscase is uitgewerkt.

Commented [HD2]: Realistische inschatting maken

Met welke andere partijen (naast overheden) wordt samengewerkt? Bijv. lokale/provinciale erfgoedverenigingen en/of maatschappelijke organisaties.
Stichting Etersheimerbraak, de Hollandsche Molen, BOEi, TU Eindhoven / Build Up Your Heritage, tgLAVA (theatergroep), Toeristisch en Ondernemend Platform Edam-Volendam, Regionale ondernemers en boeren (o.a. Veehouderij De Klaverhoeve), Water, Land en Dijken, historicus [REDACTED] en integratie in zijn onderzoek "Nederland verandert (om te behouden)".
Wat is de potentiële voorbeeldwerking en opschaalbaarheid van het project? Wat maakt het project leerzaam en voorbeeld stellend voor andere organisaties en doelgroepen, en welke organisaties of doelgroepen zijn dit?
Het project is voorbeeldstellend voor hoe erfgoedlocaties kunnen fungeren als startpunt voor integrale oplossingen rondom energie, participatie en duurzame gebiedsontwikkeling. Daarbij wordt actief ingezet op het ontwikkelen van toekomstperspectief voor de poldermolen zelf — via een rendabele en schaalbare businesscase die aansluit bij de energietransitie. De herinzet van de maalvaardige poldermolen als energiebron, in combinatie met de ontwikkeling van een energiehub en een educatief programma rondom energiebewustzijn, biedt een schaalbaar model voor andere erfgoedlocaties en landelijke gebieden. Door de casus actief te documenteren, monitoren en delen (i.s.m. o.a. TU Eindhoven en De Hollandsche Molen), ontstaat waardevolle kennis over erfgoedinclusieve verduurzaming, netcongestie-oplossingen, educatie over de energietransitie én het ontwikkelen van een sluitende businesscase voor herbestemd erfgoed. Voor het waterschapsdomein wordt onderzocht hoe de molen (als historische bemalingsinstallatie) opnieuw kan bijdragen aan de waterhuishouding. In samenwerking met De Hollandsche Molen en het Gilde van Molenaars worden modellen ontwikkeld die breder inzetbaar zijn. Dit sluit aan bij de behoefte van waterschappen aan alternatieve vormen van hulpbemaling én aan educatieve voorbeelden die klimaatadaptatie tastbaar maken. Daarnaast fungeert de locatie als "Pakhuis de Zwijger in de Polder": een fysieke plek voor ontmoeting en dialoog, waar abstracte opgaven zoals klimaatverandering en energietransitie vanuit erfgoed worden besproken met publiek, beleidsmakers en praktijkexperts. De geleerde lessen zijn relevant voor: andere poldermolens in Nederland (ca. 25 maalvaardige molens in Noord-Holland alleen al),

- waterschappen die zoeken naar manieren om historische bemaling weer functioneel te maken,
- beleidsmakers en ontwerpers van gebiedstransities,
- erfgoedorganisaties, scholen en kennisinstellingen,
- ondernemers in het recreatieve buitengebied, die een sleutelrol spelen in het versterken van de vrijetijdseconomie en het duurzaam benutten van erfgoedlocaties — zoals boeren met nevenactiviteiten, natuurbeleving, of streekproducten
- en een breed publiek van geïnteresseerde en cultuurzoekende bezoekers — waaronder de 'kwalitatieve, nieuwsgierige bezoeker' zoals omschreven door het NBTC — die op zoek zijn naar verdieping, verhalen en betekenisvolle ervaringen buiten de stad.
- Ook de inwoners en ondernemers van het landelijke gebied blijven een belangrijke doelgroep, omdat zij direct betrokken zijn bij de opgaven én actief bijdragen aan het behoud en de doorontwikkeling van het gebied.

Het project is ook een leerproces in het opnieuw tot leven brengen van de poldercultuur, waarin verschillende partijen — overheid, waterschap, bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen — samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Deze manier van samenwerken sluit aan bij de uitgangspunten van de gemeentelijke Omgevingsvisie 'Samen zetten we koers!' en vormt een levend laboratorium voor participatieve gebiedsontwikkeling en bestuurlijke vernieuwing.

Bijlage 1

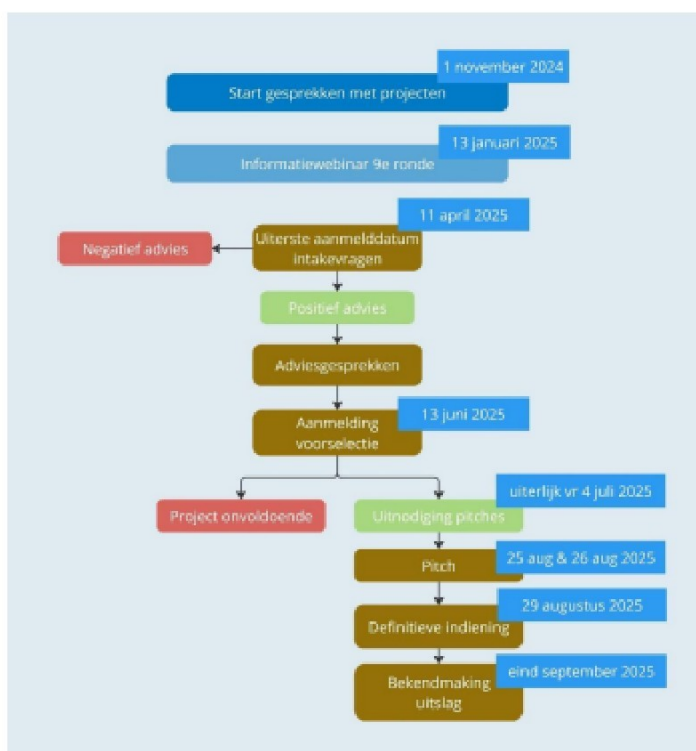
Hoofdt thema's en prioritaire opgaven waar de Erfgoed Deal zich op richt. De mate waarin een project hierop aansluit wordt meegenomen in de beoordeling. In ons [Afwegingskader](#) staan alle criteria beschreven op basis waarvan projecten beoordeeld worden.

Programma Erfgoed Deal 2023 – 2025	
Hoofdt thema's	Prioritaire opgaven
Transitie landbouw en natuur	Natuurverbetering en stikstofreductie, groenblauwe dooradering, CO2- reductie, natuurinclusieve landbouw, overgangsgebieden, cultuurlandschappen, robuuste natuur, transformatie agrarische bebouwing en erf.
Transitie energie en economie	Aanleg van zonneweiden en windparken, gebruik van biomassa, Regionale Energiestrategie (RES), inpassing energie-infrastructuur, distributie- en datacentra, vestigingsklimaat, recreatie en toerisme.
Transitie wonen en mobiliteit	Kwalitatieve woningbouw en verbetering ruimtelijke kwaliteit, aardgasvrij en energieneutraal wonen, herbestemming- en transformatieopgaven, verdichting, uit- en inbreiding van steden en dorpen, herstructurering stadsranden en groenzones, aanleg infrastructuur (OV-knooppunten), krimpproblematiek.

Transitie water en bodem	Droogtebestrijding, wateroverlast, waterkwaliteit, waterveiligheid, bodemdaling, dijkversterking, beekdalherstel, hittestress in steden.
---------------------------------	--

Bijlage 2

Overzicht van te doorlopen stappen en bijbehorende deadlines van de indienprocedure voor de 9^e ronde 2025. Meer informatie over de indienprocedure vindt u op onze [website](#).

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen